Zostať, odísť alebo sa vrátiť? Migračné rozhodnutia formujú skúsenosti aj životné podmienky

24.9.2026 - | SAV

Výsledky medzinárodného projektu PACES, do ktorého bolo zapojené Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, ukázali, že rozhodovanie migrantiek a migrantov z afrických krajín o tom, či na Slovensku zostať, pokračovať ďalej alebo sa vrátiť, sa mení spolu s ich životnými skúsenosťami ako aj štátnymi politikami. Na rozhodnutie migrovať, či ostať má dopad rodinná situácia, pracovné príležitosti ako aj pobytová politika a prístup k verejným službám.

Prečo sa niektorí ľudia rozhodnú po príchode na Slovensko zostať, zatiaľ čo iní uvažujú o pokračovaní do ďalšej krajiny alebo o návrate domov? Výskum ukazuje, že odpoveď sa môže v priebehu života meniť. Rozhodovanie ovplyvňujú nielen pracovné príležitosti, ale aj rodinné okolnosti, právna istota a neistota týkajúca sa udelenia pobytu, každodenné skúsenosti, fungovanie inštitúcií a nastavenie migračných, integračných a sociálnych politík.

Národný PACES report Rozhodovanie afrických migrantiek a migrantov na Slovensku: úloha inštitúcií a politík (Decision-making of African migrants in Slovakia: The role of institutions and policies) pripravili výskumníčky Centra spoločenských a psychologických vied SAV v.v.i, Lucia Kováčová, Lucia Mýtna Kureková, Jana Papcunová a Terézia Zemeníková v rámci medzinárodného projektu PACES financovaného z programu Horizon Europe. Výskum vychádza z 34 pološtrukturovaných rozhovorov s migrantkami a migrantmi z 11 afrických krajín, ktoré sa uskutočnili od septembra 2024 do marca 2025.

Pri rozhodovaní nejde iba o ekonomické príležitosti

Medzi faktory, ktoré ovplyvnili príchod účastníčok a účastníkov výskumu na Slovensko, patrili možnosti štúdia a zamestnania, bezpečnosť a relatívne nízka miera korupcie vnímaná v každodennom živote. Pred príchodom pritom mnohí vedeli o Slovensku pomerne málo a pri rozhodovaní vychádzali predovšetkým z informácií na internete alebo odporúčaní svojich známych.

Význam bezpečnosti v rozhodovaní o tom, kam migrovať, vystihuje aj skúsenosť jedného z účastníkov výskumu z Nigérie: „Nie je to vždy len o ekonomike, dôležitý je aj pokoj a bezpečie. Ak ich máte, môžete si budovať svoj život bez ohľadu na to, aká veľká alebo malá krajina je.“ Výskum zároveň ukazuje, že o ďalších migračných plánoch nerozhodujú iba pracovné alebo ekonomické príležitosti. Významnú úlohu zohrávajú rodinné okolnosti, pobytový status, možnosť dlhodobo plánovať svoj život a každodenné skúsenosti s fungovaním inštitúcií a služieb.

Získanie trvalého pobytu sa v tejto súvislosti ukazuje ako dôležitý faktor, pretože môže znižovať neistotu a uľahčovať dlhodobejšie plánovanie. Jeden z účastníkov výskumu z Kene svoju skúsenosť opísal slovami: „V súčasnosti mám na Slovensku trvalý pobyt, čo mi výrazne uľahčilo život aj cestovanie.“ Pri predchádzajúcom dočasnom pobyte musel povolenie obnovovať každý rok, čo vnímal ako stresujúce.

Služba môže byť dostupná na papieri, no ťažšie dostupná v praxi

Dôležitým zistením výskumu PACES je, že prístup k zdravotnej starostlivosti, bývaniu a integračným službám sa medzi účastníčkami a účastníkmi výrazne líšil. Ovplyvňoval ho napríklad právny a pracovný status, jazykové schopnosti či dostupnosť osobných kontaktov.

Pri hľadaní bývania alebo využívaní zdravotnej starostlivosti opisovali účastníčky a účastníci jazykové a finančné bariéry. V niektorých prípadoch preto služby nemohli využiť alebo sa obracali na komerčných poskytovateľov, čo zvyšovalo ich životné náklady. Povedomie o sociálnych nárokoch a dostupnej podpore bolo zároveň pomerne nízke a pri orientácii v systéme sa účastníčky a účastníci často spoliehali na informácie a pomoc od ľudí zo svojich komunít namiesto oficiálnych informačných zdrojov a verejných inštitúcií. Vzdelávanie bolo hodnotené ako relatívne dostupné, výnimkou však zostávalo jazykové vzdelávanie.

Zostať, pokračovať ďalej alebo sa vrátiť? Odpoveď sa môže meniť

Takmer polovica účastníčok a účastníkov výskumu vyjadrila v strednodobom horizonte preferenciu zostať na Slovensku, zatiaľ čo približne tretina uvažovala o pokračovaní do inej krajiny alebo o návrate do krajiny pôvodu. Tieto preferencie však nemožno chápať ako definitívne rozhodnutia. Výskum ukazuje, že budúce plány reagujú na právnu istotu, prístup k službám, rodinné a životné okolnosti či pracovné príležitosti.

Jeden z účastníkov výskumu opísal svoje budúce plány slovami: „Momentálne plánujem zostať na Slovensku ešte jeden alebo maximálne dva roky. Potom, ak sa nepresťahujem niekam inam v Európe, vrátim sa domov.“ Zistenia tak poukazujú na potrebu vnímať migračné rozhodovanie ako dynamický proces, v ktorom sa individuálne životné skúsenosti prelínajú s podmienkami vytváranými inštitúciami a verejnými politikami. Migračné a integračné politiky totiž nielen regulujú možnosti vstupu a pobytu v krajine, ale zároveň ovplyvňujú každodenný život a predstavy o budúcnosti.

Národný PACES report vznikol v rámci projektu PACES - Making Migration and Migration Policy Decisions Amidst Societal Transformations, financovaného z programu Horizon Europe. Na realizácii výskumu na Slovensku sa podieľali Prognostický a Spoločenskovedný ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV v spolupráci s občianskym združením Mareena.

Národný PACES report “Decision-making of African migrants in Slovakia: The role of institutions and policies” je v anglickom jazyku voľne dostupný online TU:

Ďalšie informácie o projekte PACES a jeho výstupoch sú dostupné tu/here. Aktivity a výstupy slovenského tímu PACES sú dostupné tu/here.

Pre viac informácií, kontaktujte prosím: Lucia Mýtna Kureková, Prognostický ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, lucia.mytna-kurekova@savba.sk

Text: Jana Papcunová, členka výskumného tímu PACES

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13923&source_no=20